

نظریه‌ی فیلم

آفرینش گرامر سینمایی

فلیسیتی کلمن

مترجم وحیداله موسوی

www.ketab.ir

سرشناسه: کلمن، فلیسیتی، ۱۹۶۷-م. Colman, Felicity
عنوان و نام پدیدآور: نظریه‌ی فیلم: آفرینش گرامر سینمایی / فلیسیتی کلمن: ترجمه‌ی وحیداله موسوی.
مشخصات نشر: تهران: نشر بان، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری: ۲۱۶ ص. ۱۳/۵×۲۱/۵ س. م.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۴۱۳-۱۴-۲

وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: عنوان اصلی: *Film theory: creating a cinematic grammar, 2014.*

موضوع: سینما — فلسفه

Motion pictures -- Philosophy: موضوع

موضوع: نقد سینمایی

Film criticism: موضوع

شناسه افزوده: موسوی، وحیداله، ۱۳۵۲، مترجم

رده بندی کنگره: PN۱۹۹۵

رده بندی دیویی: ۷۹۱/۴۳۰۱

شماره‌ی کتاب شناسی ملی: ۸۵۳۷۲۴۳

www.ketab.ir

فلیسیتی کلمن
آفرینش گرامر سینمایی
وحیداله موسوی

چاپ یکم ترجمه ی فارسی: زمستان ۱۴۰۰
حروف نگاری و صفحه آرایی: دفتر نشر بان (پریا اسماعیلی)
ویراستاران: وحیداله موسوی و علی تدین، نمونه خوان: فرهاد گلچین
دبیر مجموعه: وحیداله موسوی

شمارگان: ۵۵۰ نسخه
لیتوگرافی: طاووس رایانه، چاپ: منصور، صحافی: کیا

همه ی حقوق چاپ و نشر این کتاب محفوظ است.

مدیریت هنری و طراحی گرافیک:
استودیو ملی
امید نعم الحبيب / مهسا قلی نژاد

مرکز پخش: پخش بان
انقلاب، خیابان بزرگمهر، پلاک ۲۲، طبقه ی اول
تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۱۸۱۸۳

فروش اینترنتی:
www.agahbookshop.com | www.baanpub.com

۷۰,۰۰۰ تومان

[instagram.com/baanpublishers](https://www.instagram.com/baanpublishers)

کاغذ «بالک»، همراه طبیعت

فهرست

۹	قدردانی
۱۱	مقدمه‌ی فارسی
۱۵	مقدمه: ماهیت نوشتاری گرامر سینمایی
۴۷	فصل یکم مدل‌ها
۸۵	فصل دوم فناوری
۱۳۹	فصل سوم تماشاگران
۱۶۵	نتیجه‌گیری: نظریه‌ی فیلم به مثابه کاربست
۱۷۵	کتاب‌شناسی
۲۰۹	نمایه

در بخش نتیجه‌گیری کتاب حاضر قولی از پیتر وولن، بت شکن انگلیسی نظریه‌ی سینما، نقل شده است: «هنوز هم باید کارهای بیش‌تری در این زمینه انجام شود». جای تأمل است که این ضرورت در اواخر دهه‌ی ۱۹۶۰ احساس شده بود! آن‌چه در این کتاب می‌خوانید بر تحولات مورد نظر وولن صحنه می‌گذارد. او نیاز جریان‌های نظری سینما را به پاسخ‌گویی به تحولات بی‌امان سینمای آینده به‌درستی پیش‌بینی کرده بود. تحولاتی که مبانی سینمای امروز و آینده را تشکیل می‌دهند. اهمیت سخن وولن صرفاً به‌دلیل پیش‌گویانه بودن آن نیست، بلکه به‌خاطر نگرش و اصرار او به ضرورت توسیع نظریه‌های سینمایی است. همین نگرش است که عمیقاً دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ را تحت تأثیر قرار می‌دهد و جهان نظریه‌ی فیلم را

متحول می‌کند. او صرفاً یکی از نظریه پردازان سینمایی است که این کتاب به تبیین جایگاه‌شان پرداخته است.

در مقایسه با غرب، در ایران حوزه‌ی نظریه‌ی سینما به عنوان بخشی از دانش مکتوب مهجور باقی مانده است. از یک سو پویایی، تغییر و تحول نظریه با نوآوری‌های فناورانه و زیباشناسانه‌ی سینما هم‌سوست، و از سوی دیگر پیشرفت‌های نقادانه‌ی قرائت‌های جامعه‌شناختی، روان‌شناختی، زبان‌شناختی، سیاسی و بخش زیادی از رویکردهای نو در غرب، خوانش نظری سینما را به شیوه‌های جالب و گوناگونی متحول کرده‌اند. این در حالی است که در ایران، پژوهش‌گران سینما در عمل با محدودیت‌های پژوهشی متعددی دست به گریبان‌اند و به جز یکی دو منبع قابل اعتنا به منابع دیگر دسترسی ندارند. در نتیجه، پژوهش‌های سینمایی در فقدان پایگاه‌های قابل اعتماد نظریه‌های سینمایی، به نگرش‌هایی متوسل می‌شوند که یا به طرزی کسالت‌آور تکراری‌اند و یا مدت‌هاست اعتبار خود را از دست داده‌اند. و این البته تنها اشکال کار نیست....

گذار از سیستم آنالوگ به دیجیتال، انقلاب فناورانه و عصر اطلاعات موجب تحولاتی بنیادین در نظریات سینمایی شده است. با وجود تأثیرات دامن‌دار این تحولات، منابع موجود در کشور در دوران سپری‌شده‌ی آنالوگ درجا می‌زنند و از جهان جدید نظریه‌ی سینمایی دور مانده‌اند. مهم‌ترین ضرورت وجود چنین منبعی به زبان فارسی فراخوانی طیف وسیعی از رویکردهای نظری سینمایی پس از سال ۲۰۰۰ است. اطلاعاتی فراوان با بینشی عالمانه درباره‌ی تحولات اخیر در این کتاب گنجانده شده و امید است به تحقیقات سینمایی، به‌ویژه پژوهش‌های دانشگاهی، راه یابند. در حالی که منابع پیشین چشم‌اندازی محدود به آخرین سال‌های سیستم آنالوگ داشتند، نظریات مطرح‌شده در این کتاب نگاهی عمیق به عرصه‌ی بی‌کران نظریه‌های سینمایی هزاره‌ی سوم دارند که از سویی خیره‌کننده و حیرت‌آور و از سوی دیگر قابل تعمق و چالش‌برانگیزند. لیکن اهمیت اصلی این کتاب در تشریح انگیزه‌ها و علت‌هایی است که روشن‌گر لزوم پدید آمدن نظریه‌های جدید در مطالعات سینمایی‌اند. اکثر منابع بدون بیان انگیزه‌ای در رد نگرش‌های پیشین، رویکردهای نظری

سینمایی را هم چون پدیده‌های مستقل از یکدیگر بررسی کرده‌اند. درحالی‌که نظریات سینمایی همواره در پی تحولات و لزوم چالش با رویکردهای ناکارآمد پدید آمده‌اند. شرح این انگیزه‌ها و علل پیدایش زنجیره‌ای جدید از نظریه‌ها از جذاب‌ترین وجوه تشریحی کتاب حاضر است، که نه تنها به ضرورت پیدایش نظریات جدید می‌پردازد، بلکه به شناخت بهتر آن‌ها نیز کمک می‌کند.

بسیاری از نظریه‌های سینمایی اعتبار و اهمیت سال‌های پیدایش خود را از دست داده‌اند و امروزه کارایی کم‌تری دارند، اما هدف این اثر نظریه‌هایی است که هنوز اعتبار خود را حفظ کرده‌اند و برای مطالعات و پژوهش‌های امروزی کارآمدند. به این منظور کتاب *نظریه‌ی فیلم: آفرینش گمراه سینمایی* با دقتی تحسین‌برانگیز به طرح زنجیره‌ای از آرای تحول‌بخش نظریه‌پردازان سینمایی هم چون دادلی اندرو، ریموند بلور، مری آن دون، میرایام هنسن، بل هوکس، زیگفرید کراکوئر، راثول روئیز، پی. آدامز سیتنی و پیر پائولو پازولینی و نحوه‌ی شکل‌گیری سلسله‌وار این نظریه‌ها می‌پردازد. سپس، با بازاندیشی در نظریه‌ها و علت دوام آن‌ها، پژوهش‌گر سینمایی ما را از انتخاب روزآمد و کارآیند خود مطمئن می‌کند. جذاب‌ترین وجه کتاب نگرش نوآورانه به تقسیم‌بندی فصول است، که با عناوین «مدل‌ها»، «فعال‌وری» و «تماشاگران» مباحث را دسته‌بندی، تفکیک و تفهیم کرده است که این تقسیم‌بندی خود پاسخ‌گوی بخشی از پرسش‌های پژوهش‌گر امروز است.

پرفسور فلیسیتی کلمن که تخصص ویژه‌ای در مباحث هنرهای بصری، وسایل ارتباطات جمعی، فرهنگ و فلسفه‌ی آفرینش‌گری دارد، معتقد است که تکنولوژی سینما خود نیروی خلاقه‌ای است که در راستای تحول بخشی علم زیباشناسی حرکت می‌کند. و مهم‌تر این‌که به زعم او نظریه‌های فیلم بخشی از نظامی قاعده‌مند را تشکیل می‌دهند که زبان را مدیریت می‌کند و در نتیجه دارای قابلیت کاربردی برای اشکال گسترده‌ای از ابزار بیانی هستند. او که دنباله‌روی نسلی از نظریه‌پردازان انگلیسی است که بن‌بست نظری دهه‌ی ۱۹۶۰ سینما را به دامنه‌ی وسیع و متنوعی از رویکردهای نو بدل کردند، با اعتقادی راسخ تحریرات سینمایی اسلاف خود را به مثابه عملی خلاق تلقی می‌کند که مصادف است با کاری خلاق در ارتباط با کار خلاق دیگر.